

Με τὴν παρουσία ἑκατὸν εἰκοσι ἕξ μελῶν, ἐλύθηκε στὶς 24 Μαρτίου τὸ πρόβλημα πού ἀπασχόλησε δύομισυ περίπου μῆνες καὶ δέκα ἢ ἔντεκα συνεδριάσεις τῶν ἐφετεινῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ «Ἐκπαιδ. Ὁμίλου». Ἡ ὁμάδα τοῦ κ. Γληνοῦ ἐνίκησε, κ' ἡ ὁμάδα τοῦ κ. Δελμούζου ἐμειοψήφισε μὲ δέκα ψήφους.

Ἀπὸ τὸν «Ἐκπαιδευτικὸν Ὁμιλο» μὲ εἶχε ἀναγκαστικὰ ἀπεμακρύνει ἡ ἐπαγγελματικὴ βιοπάλη, μὲ μιὰν αὐτοκαταδικαστικὴν χαιρεκακίαν, κτταντᾶ κανεὶς νὰ δοθῇ τέλος, ἐκεῖ ὅπου ἡ μοῖρα θέλησε. Γι' αὐτό, ὅταν, κλέφτοντας λίγη, εὐκαιρίαν, παρουσιάσθηκα ν' ἀνανεώσω τὴ συνδρομὴ μου, κι' εὐρέθηκα ἀπέναντι σ' αὐτὴ τὴν κρίση, ὁμολογῶ πὼς δοκίμασα ἀνησυχία καὶ κατάπληξη. Θεέ μου, τί ζωτικότητα! τί ζωηρότητα! Ποτὲ δὲν εἶχεν ἐκδηλωθῆ τόση κίνηση ἐκεῖ μέσα, ὅσο τις ὥρες ἐκείνες πού ὁ Ἐκπαιδευτικὸς Ὁμιλὸς ἐπρόκειτο νὰ διασπασθῇ.

Ἀκούσθησαν τόσοι λόγοι, τόσες θεωρίες, τόσες στιχομυθίες! Ὅλες οἱ ἐννοίες, πού καταλήγουν σὲ -ισμός, — τὸ ἀντιποικητικὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς—ἐσταυρωνόταν ἀδιάκοπν. Μόνον τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόβλημα δὲν ἀκούστηκε, μόνον ἡ ἐμβάθυνση μέσα στὶς ρίζες τῆς παιδείας, ἡ ἐρευνα κάθε ἐκπαιδευτικῆς ἐφαρμογῆς. Τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόβλημα παραμερίστηκε, χάθηκε, ἐξαφανίστηκε, κι' ἀντὶς γιὰ τὰ θεμέλια, τὰ σκληρὰ, τὰ πέτρινα, τὰ ἰδروποτισμένα, ἡ συζήτηση στράφηκε στοὺς οὐρανεζύστες, στὶς γενικὲς γραμμὲς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, στὰ ἀψηφὰ ἐπίπεδα τοῦ σχεδίου.

Πόσο εἶχα λυπηθῆ καὶ πόσο ἀποροῦσαν

μὰ ἀπὸ πού τάχα εἶχαν κινήσει κ' εἶχαν ἔρθει ἐκεῖ οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τὰ μέλη του; οἱ δασκάλοι τάχα εἶχαν κινήσει ἀπ' τὰ σχολεῖα τους; οἱ παιδαγωγοὶ εἶχαν ἔρθει ἀπ' τὶς παρὰδόσεις τους; οἱ γονεῖς ἐπὶ τέλος εἶχαν ἔρθει ἀπ' τὸ σπίτι τους; ἀπ' τὰ παιδιά τους; Καὶ τότε, πὼς δὲ μίλησε κανεὶς γιὰ τὸ παιδί; πὼς δὲν ἀκούστηκαν τὰ αἰτήματα τοῦ κόσμου πού θὰ γίνεαι αὔριο σύγχρονός μας καὶ πού σήμερὰ δὲν ἔχει συνείδηση τῆς καταστροφῆς του, μήτε φτερὰ γιὰ τὴ λύτρωσή του;

Ἀκούσαμε μακρυσμένα τραγούδια, πού, πίσω ἀπὸ τὴ ζωὴ μας καὶ τὴ γενιά μας, τονίζουσι τοὺς σκοποὺς τους· εἶδαμε φῶτα θριαμβικὰ πέρα ἀπ' τὴν ἐποχὴν μας· μὰ σήμερὰ, αὔριο, ὡς τότε; τί θὰ γίνῃ ὡς τότε; Κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐμπνευσμένους ἀπολογητὲς τῶν κοινωνιολογικῶν θεωριῶν δὲ φαινότανε νὰ δίνῃ σημασίαν στὴν τραγικὴν αὐτὴ ἀπορία, πού μὲ τὴν ἐπείγουσα σημερινὴ μορφή τῆς παρουσιάζεται ἀκόμα πιὸ τραγικὴ.

Ἐγὼ, μπλίνοντας, στὴν αἴθουσα τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου, ἐρχόμενον ἀπὸ τὸ δρόμο, — τὸν μεγάλον καὶ πολυπρόσωπον δρόμον τῆς πολιτείας, πού οἱ ἐναργεῖς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς προσβάλλουσι ὅλες τὶς αἰσθήσεις. Κ' εἶχα ἀπαντήσει σ' αὐτὸν τὸν δρόμον παιδιὰ, πολλὰ παιδιά... Εἶχα ἀπαντήσει τὰ ραχητικὰ, τὰ μυωπικὰ, τὰ φαλακρὰ παιδάκια, ἀγόρια καὶ κορίτσια, μὲ τὸ μικροσκοπικὸ ἀνάστημα, τὰ ἰσχνότατα μέλη, τὰ ὠχρότατα πρόσωπα, — ἐκφράσεις ζωντανῆς μιᾶς τυραγνισμένης παιδικῆς ἡλικίας, πού ἀποστράγγισεν ὁ ἀποκλεισμός, ἡ νοθεῖα, ἡ

στέρξη κι' ἡ κακὴ διαίτα. Οἱ σάκκες τους δὲν ἦταν βαρεῖες, καὶ φυλλομέτρησα πολλὲς φορὲς τὰ βιβλία τους, ποὺ εἶναι τὰ μισὰ κιόλας ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ δικά μας. Οἱ ὥρες ποὺ πηγαίνουν στὸ σχολεῖο εἶναι κι' αὐτὲς οἱ μισές. Κι' ὅμως αὐτὰ εἶναι ἄρρωστα, καχεκτικά, ἀπογοητευμένα. Μὲ τὴν ἐλάττωσιν τῆς σπουδῆς τους, ἐλαττώθηκε, ἔλειψε σχεδὸν ὁλότελα καὶ κάθε ρυθμός, κάθε ὄρεξη, κάθε πίστη.

Εἶχα ἀπαντήσει ἀκόμα στὸ δρόμο μου τοὺς νεαρῶτατους ἐφήβους, κ' εἶχα μιλήσει μαζί τους. Τί ἔκφραση, τί φρασεολογία! Πῶς τὴν βαραίνει αὐτὴν τὴν νεότητα, τὸ νὰ μιλή! Πῶς ὁ ἔναρθρος λόγος της ἔχει καταπέσει ἀξιοθρήνητα! Κανένα ἰδανικὸ δὲν τὴν θερμαίνει ἀπὸ μέσα! Καμμιά ψυχὴ! Καμμιά ἀξιοπρέπεια, οὔτε ἐπὶ τέλους σταθερότητα.

Ἄλλὰ καὶ στὴν ἀπλούστερη φράση, τί ἐλείψην συνοχῆς, τί φτώχεια, τί κενότητα ἀπὸ λέξεις! Πόσο τραγικὴ χαλαρότητα, ποὺ μαρτυρεῖ χωρὶς ἄλλο ἓνα ὀλοφάνερο ξεκούρδισμα πνευματικὸ!

Ἐγνώρισα καὶ τὴν καλαισθησιὰ αὐτῆς τῆς νεότητος... Ἐγνώρισα καὶ τὴν ἐπιμονὴ της, — ἄς μὴν πῶ πιά τὴν προσήλωσή της. Ἐγνώρισα τὸν τυπικὸ χαρακτήρα της ποὺ, ἂν δὲν εἶναι κυνικὴ ἐπιπολαιότητα καὶ καταφρόνησις πρὸς τὰ πάντα, εἶναι μιὰ σιωπηλὴ ὁμολογία ἀδιαφορίας, ποὺ πηγάζει ἀπὸ ἄδυναμία καὶ ἀπὸ ἀνεπάρκεια.

Προσπέρασα ἀκόμη καὶ πλάϊ στοὺς νεοσυλλέκτους μας. Τὸ φτωχὸ καὶ ταπεινὸ τους παράστημα δὲ θ' ἀργήσῃ νὰ τοὺς κάμῃ τύπους διακοσμητικὸς τῆς ἐσωτερικῆς ἐθιμοτυπίας τοῦ κράτους.

Ὅλες αὐτὲς τὲς λαθρόδιες, τὲς ψεύτικες ὑπάρξεις ἀπάντησα στὸ δρόμο μου, ποὺ τὲς βαραίνει ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτὸς τους, ὁ μισοτελειωμένος κωμικοτραγικὰ. Τὸ μόνον σχεδὸν σημεῖο ποιωτοβουλίας, ποὺ εἶδα ἀπάνω τους, εἶναι μιὰ δίψα πρὸς τὴν ἀπόλαυση, τὴν ἀπόλαυση τῶν μεγάλων, σὲ ὅλες τῆς τὲς μορφές, ποὺ τὴν ζητοῦν χωρὶς νὰ προαισθάνωνται τὴν ταπείνωσιν ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ

τους καὶ τὴν ἐκμηδένισιν ἀπέναντι τῶν ἄλλων.

Κι' ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ παιδιὰ ποὺ περνοῦσαν ἀπὸ κάτω, — ἀψηλά, στὸ δεῦτερο πλάτωμά του συζητοῦσεν ἐπὶ δέκα συνεδριάσεις, ἀπὸ τὲς ἔξη ἕως τὲς ἑννέα τὸ βράδυ, ὁ «Ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλος», μὲ παράθυρα ζωηρὰ φωτισμένα, ποὺ ἔστελναν τάχα ἐλπίδες πρὸς τοὺς ἀνίδεους περαστικούς.

Ποῖ τὸ ὄφελος; ποῖ τὸ κῆδος; Σ' αὐτὴ τὴ μελλούμενη, τὴν αὐριανὴν λιλιπούτεια ἀνθρωπότητα, ποὺ τώρα ἀγιοῦμε, θὰ ὑποχρεωθοῦμε σὲ λίγο νὰ παραδώσωμε καὶ τὸν Ἐκπαιδευτικὸν Ὀμιλο, καθὼς καὶ ὅλους τοὺς πολύτιμους κοπιῶδεις θησαυροὺς τοῦ πολιτισμοῦ μας, τὸ πνεῦμα μας καὶ τὰ γράμματα, τὰ βιβλία καὶ τὲς ἠθικὰς ἀρχές. Αὐτὸς ὁ κόσμος, ὁ μισερὸς, ὁ σημειωμένος καὶ ἄπιστος, θὰ κληρονομήσῃ τοὺς πνευματικὸς ἀγῶνες καὶ τὴν λαμπρὴν παράδοσιν τοῦ πνεύματος. Ὁ κόσμος ποὺ βγαίνει ἀπ' τὰ κλειστά σχολεῖα, τὰ χοροδιδασκαλεῖα, τὰ καφενεῖα, τὰ ἀπόκεντρα συναπαντήματα, ποὺ ζεῖ καὶ πλάθεται μέσα στὸν πιὸ ἀταχτο ρυθμὸ τῆς ζωῆς, θαρρῆ νὰ τὰ μικρύνῃ ὅλα σύμφωνα μὲ τὸ ἀνάστημά του. Νομοθεσίες, παιδεῖες, πολιτεύματα, συστήματα, ἀρχές, θ' ἀντιγράφουν — δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἄλλο — τὴν μικρότητα τοῦ κόσμου ποὺ θὰ τὰ σκεφθῇ καὶ θὰ τὰ κινήσῃ. Κι' ἐκεῖνοι ποὺ ἀτενίζουν στὸ σύστημα, τὴν ἀπολύτρωση, τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεὸ, τὴν σανίδα τῆς σωτηρίας, θὰ ἴδουν τότε μὲ θλιβερὴ κατὰπληξιν πόσῃν ἰσοδύναμη ἀξία ἔχει ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πρόσωπο, τὸ ἀτομικὸ φρόνημα καὶ ἡ προσωπικὴ πρωτοβουλία.

Μὲ τὴν εὐκολίαν ποὺ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ μαντεύσῃ τὴ Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ἤμπορεῖ νὰ μαντεύσῃ καὶ τὰ μαθηματικὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκφυλισμοῦ ποὺ ἐκπλώνεται. Δὲν ὑπάρχει σήμερον καιρὸς γιὰ ἰπποτε ἄλλο, παρὰ ν' ἀναχαιτίσωμε τὴν βιαιότητα καὶ τὴν καθολικότητά του, σπέρνοντας ἀπλόχερα, ἐνάντια πρὸς αὐτὸ τὸ μέγα κῦμα, ἀθρόες μάζες ἀπὸ παιδιὰ γερὰ, ἄρτια κ' ἐνάρετα.